

The purpose of the article is to reveal the interconnection between indices of tolerance and emotionality. According to the analysis of the great variety of scientific researches we consider tolerance to be an ability to accept the diversity of the world, open attitude towards the surrounding people that, in turn, is based on the activity of the interaction with an object and orientation to it, as well as positive emotions and feelings. Therefore, tolerance is related to positive emotions. Though, both tolerant and intolerant personalities strive for experiencing positive emotions. It is theoretically grounded, that tolerance is a personal ability, which is manifested in the capability of understanding, acceptance of "the other" with acknowledging his rights and own opinion, point of view, individuality, in the readiness to interact with the world in a positive direction. Emotionality, which performs a system-forming function concerning qualities of a personality, determined the specificity of tolerance manifestation. This can be explained, on the one side, by the quality of emotional stress, which is manifested in acceptance/non-acceptance of a object, orientation at it, active/passive form of interaction with it; on the other side, by the triad of acceptance, by means of which the tolerance is manifested – anger, disgust, contempt. Some theoretical sources note that tolerance is related not only to current, situational emotions, but also with stable ones, which are presented by emotionality. Emotionality in Psychology is determined as a stable proneness to experiencing certain emotions (joy, anger, fear, sadness). In the whole, one is able to note that bonds of indices of emotionality and tolerance, which are diagnosed in different methods ("Test-questionnaire of quality indices of tolerance" by O. P. Sannikova, O. H. Babchuk; "Diagnosis of communicative tolerance" by V. V. Boiko, "Index of tolerance" by H. U. Soldatova), have a certain regularity. We concluded that emotion of joy supports tolerance in its every manifestation, and emotions of anger, fear, sadness are characterized by intolerance.

Keywords: tolerance, indicators of tolerance, emotionality.

Подано до редакції 15.07.14

УДК 159.925: 159.954

Я. З. Василькевич

КРЕАТИВНІСТЬ ТА ІНТЕЛЕКТ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ: ОСОБЛИВОСТІ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ

У статті подано теоретичний аналіз та емпіричне дослідження особливостей прояву взаємозв'язку креативності та інтелекту дітей молодшого шкільного віку. Рівень розвитку інтелекту виступає своєрідною базою, що визначає прояв і розвиток креативності. Подальший механізм розвитку креативності характеризується зростаючим впливом мотиваційних і особистісних компонентів.

Ключові слова: креативність, інтелект, коефіцієнт інтелекту, інтелектуальний поріг.

Постановка проблеми. Ефективність сучасного суспільства базується не просто на знаннях, а на інтелекті та творчості людей. Зростають вимоги до таких якостей особистості, як відкритість новому досвіду, вміння знаходити рішення в нестандартних ситуаціях, творче ставлення до дійсності.

Творчість визначається в основному за її продуктом – створенням нового. Така складність у визначенні поняття пов'язана з відсутністю безпосередньо операціонального, психологічного наповнення творчості, вказує Д. Б. Богоявленська [3, с. 35].

У дослідженнях природи творчості Я. О. Пономарьов виділяє три підходи. У руслі першого підходу творчість розглядається як діяльність людини, що створює нові та суспільно значущі цінності в галузі мистецтва, техніки, науки, практики. Другий підхід пов'язує творчість з особистістю, її діяльністю, спрямованою на самовираження і самоактуалізацію. У руслі третього підходу досліджується творчість у процесі розв'язування задач [9].

Серед великої кількості дослідницьких підходів до проблеми креативності можна виділити напрямок дослідження, в рамках якого вивчаються взаємовідношення між інтелектом і креативністю (Дж. Гілфорд, Е. Торренс, Р. Стернберг, Я. О. Пономарьов, М. С. Лейтес, В. М. Дружинін, М. О. Холодна, А. М. Воронін, Д. В. Ушаков та ін.). Дослідження зосереджені навколо питання про залежність креативності

від інтелекту та орієнтуються на вимір пізнавальних процесів у зв'язку з креативністю.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Результати досліджень з проблеми взаємозв'язку інтелектуальних здібностей з креативністю суперечливі, іноді взаємовиключні. Виділяють три основних підходи до вирішення цієї проблеми. Прихильники першого визнають, що креативність – це виявлення стійких особливостей особистості та своєрідна основа її глибинної Я-концепції (Д. Б. Богоявленська, О. М. Матюшкін, А. Маслоу).

Представники другого підходу розглядають креативність лише в рамках якісно високих рівнів інтелекту, як різновидність інтелектуальної поведінки (Д. Векслер, Г. Айзенк, Р. Стернберг, Л. Термен та інші). Так, Г. Айзенк, опираючись на значущі кореляції між коефіцієнтом інтелекту і тестами Гілфорда на дивергентне мислення, вважає креативність компонентом загальної розумової обдарованості.

Дослідники, які працюють в рамках третього підходу, розглядають інтелект як необхідний компонент творчих здібностей (Дж. Гілфорд, К. Тейлор, Е. Торренс та інші). Інтелект, включений в структуру творчих здібностей, певним чином пов'язаний з ними. Згідно "теорії інтелектуального порогу" Е. Торренса, якщо IQ нижчий 115-120, інтелект і креативність утворюють єдиний фактор, але при IQ вище за 120 творчі здібності стають незалежною величиною. Відповідно,

немає креативів з низьким інтелектом, але є інтелектуали з низькою креативністю. Порогова теорія пояснює той парадокс, згідно з яким креативність та інтелектуальні здібності становлять два різних, але взаємопов'язаних явища. Сутність порогового показника полягає в тому, що на більш низьких рівнях розумової діяльності креативність у значній мірі залежить від рівня інтелекту. Але на певному інтелектуальному рівні ($IQ > 120$) креативність стає незалежною від інтелекту.

Мета нашого дослідження полягала у вивченні особливостей взаємозв'язку креативності та інтелекту дітей молодшого шкільного віку.

Виклад основного матеріалу. Е. Торренс, продовжуючи дослідження Дж. Гілфорда, показав у своїх роботах, що креативність може проявитись тільки на достатньо високих рівнях інтелекту. Між коефіцієнтом інтелекту та результатами дивергентних тестів виявлена залежність певного характеру: при низькому інтелекті ніколи не проявляються високі показники дивергентного мислення, але чим вищий коефіцієнт інтелекту, тим більша ймовірність виявлення великого творчого потенціалу, хоча сам по собі високий коефіцієнт інтелекту ще не характеризує високий рівень дивергентних здібностей.

Підтверджують дані положення і дослідження Д. Б. Богоявленської, яка запропонувала якісно новий підхід до трактування та вивчення творчості. Вона пропонує оригінальне розуміння природи творчих здібностей в рамках процесуально-діяльнісної парадигми та екологічно валідний метод діагностики творчих можливостей суб'єкта (метод "креативного поля"). В якості одиниці дослідження креативності пропонується розглядати "інтелектуальну ініціативу" (ІА) у вигляді інтелектуальної ініціативи як "продовження мисленнєвої діяльності за межами ситуативної заданості і не обумовленої ані практичними потребами, ані зовнішньою або суб'єктивною негативною оцінкою роботи" [2, с. 22]. Інтелектуальна ініціатива операціонально визначається через показники діяльності досліджуваного у незвичній для нього ситуації гри в "циліндричні шахи" з виділенням стимульно-продуктивного, евристичного і креативного рівнів ІА. Творчі здібності розглядаються автором не як особливий, самостійний вид здібностей, вони виступають не в якості окремої модальності, а характерні для будь-якого виду праці. Креативність – це здатність не просто до вищого рівня виконання будь-якої діяльності, але й до її перетворення і розвитку, здатність до ситуативно нестимульованої продуктивної діяльності.

Отже, вважає Д. Б. Богоявленська, не особлива специфічна здібність, а позиція суб'єкта діяльності, визначає можливість творчих досягнень. Своєрідний фундамент інтелектуальної активності складають розумові здібності, які визначають ширину і глибину пізнавального процесу, але проявляються в ній не безпосередньо, а переломлюючись через мотиваційну структуру особистості. Високі показники інтелектуальної активності завжди передбачають і високо розвинуті загальні розумові здібності, проте самі по собі високі показники цих здібностей не можуть бути гарантією високого розвитку інтелектуальної креативності. Творчість як готовність до пізнання за межами вимог зада-

ної ситуації, тобто як здатність до розвитку діяльності, не може бути пояснена лише властивостями інтелекту, оскільки є властивістю цілісної особистості в єдності її пізнавальних та мотиваційно-афективних особливостей. Д. Б. Богоявленська розглядає співвідношення інтелектуальної активності та загальних розумових здібностей як зіставлення "цілого" і "частини" на відміну від тестологічних досліджень, де співвідносяться рядоположні інтелектуальні та творчі здібності, або ж креативність розглядається як верхній етап інтелекту.

М. С. Лейтес розглядає творчі здібності не як прояв рівня інтелекту, а як особливу сторону розумових здібностей і особистості в цілому, як індивідуальну своєрідність. Визначення творчої обдарованості через знаходження коефіцієнту інтелекту (IQ) недостатнє для виявлення рівня обдарованості. Більш того, надзвичайно високий IQ (170 і вище) у дитини не сприяє розвитку творчо продуктивної особистості [8].

М. О. Холодна [11] вважає креативність одним із типів інтелектуальних здібностей, що полягає у здатності породжувати велику кількість оригінальних ідей у нерегламентованих умовах діяльності. Креативність у вузькому значенні слова – це дивергентне мислення (операції дивергентної продуктивності за Дж. Гілфордом), визначною особливістю якого є готовність до висунення великої кількості однаково правильних ідей відносно одного і того ж об'єкту. Дивергентні здібності (показники швидкості (вільності) і оригінальності ідей в тестах вербальної та невербальної креативності) мають в основі, на думку автора, високі рівні сформованості понятійного досвіду і мимовільного інтелектуального контролю. Креативність у широкому розумінні слова М. О. Холодна трактує як творчі інтелектуальні здібності, в тому числі здатність привносити щось нове у досвід (Ф. Баррон), здатність породжувати оригінальні ідеї в умовах вирішення або постановки нових проблем (М. Воллах), здатність усвідомлювати прогалини і протиріччя, а також формулювати гіпотези відносно елементів ситуації, яких не вистачає (Е. Торренс), здатність відмовлятися від стереотипних способів мислення (Дж. Гілфорд).

Аналізуючи проблему співвідношення конвергентних (нормативних) і дивергентних (творчих) здібностей, М. А. Холодна підкреслює, що ні протиставлення, ні отождоження даних властивостей інтелектуальної діяльності, очевидно, не є правомірним. Оскільки, якщо низький рівень розвитку конвергентних здібностей означає, що креативність неможлива, то високий рівень розвитку конвергентних здібностей не гарантує високу креативність, хоча найвищі показники креативності демонструють досліджувані з максимальним значенням IQ. Робота високопродуктивного інтелекту передбачає одночасну участь і конвергентної, і дивергентної складових. Проте пояснити міру їх включення і характер взаємодії на рівні констатуючого співставлення цих двох типів інтелектуальних здібностей неможливо.

На думку В. М. Дружиніна, поняття творчості не співпадає з поняттям діяльності (творчість спонтанна, не піддається контролю свідомості, плануванню і т. д.). Творча активність детермінується творчою (внутрішньою) мотивацією, проявляється в особливих (нерегламентованих) умовах життєдіяльності. Але існують

обмежувачі рівня її прояву: "верхнім" служить рівень загального інтелекту, а "нижнім" – мінімальний рівень інтелекту, до досягнення якого креативність не проявляється.

Умовно відношення між творчою продуктивністю та інтелектом В. М. Дружинін зводить до такої нерівності: $IQ \text{ "діяльності"} < C_t < IQ \text{ "індивіда"}$. Якщо виходити з цього відношення, вказує автор, то мова не може йти про "інтелектуальний поріг". Інтелект індивіда виступає в якості "верхнього обмежувача", найвищого рівня потенційних творчих досягнень. Наскільки використовує індивід відведені йому природою можливості, залежить від його мотивації, компетентності в тій сфері творчості, яку він для себе вибрав, і, зрозуміло, від тих зовнішніх умов, які надає йому суспільство. Нижній "інтелектуальний поріг" визначається "регламентованістю" сфери, в якій індивід проявляє свою творчу активність [7, с. 252].

Отже, прояв креативності можливий лише при наявності високого рівня інтелектуальних здібностей. Подальший механізм розвитку креативності не корелює прямо з розвитком інтелекту, а характеризується

зростаючим впливом мотиваційних та особистісних компонентів.

У цьому дослідженні зроблена спроба проаналізувати особливості прояву взаємозв'язку креативності та інтелекту дітей молодшого шкільного віку. В емпіричному дослідженні використовувались наступні психодіагностичні методики: тест "Прогресивні матриці Равена" для визначення рівня інтелектуального розвитку та тест дивергентного мислення Вільямса на встановлення рівня креативності особистості. В обстеженні взяли участь 52 учні 3-х класів (9-10 років) ЗОШ І ст. № 6 м. Переяслава-Хмельницького.

Результати дослідження показали, що рівень інтелектуального розвитку досліджуваних дітей молодшого шкільного віку знаходиться в інтервалі від 97 до 113 балів IQ, що відповідає середньому рівню інтелекту. За загальним рівнем креативності із загальної вибірки молодших школярів можна виділити три підгрупи: досліджувані з низьким, середнім і високим рівнем креативності. Середні значення показників креативності та інтелектуального розвитку в підгрупах з різним рівнем розвитку креативності наведені у табл. 1.

Таблиця 1

Середні значення інтелекту в підгрупах з різним рівнем креативності

Підгрупи за рівнем креативності N = 52	Середні значення креативності	Середні значення інтелекту
Низька креативність	43,83	103
Середня креативність	59,94	106,82
Висока креативність	80	110

Аналіз середніх значень показників інтелектуального розвитку в підгрупах з низькою, середньою та високою креативністю показав лінійний зв'язок між креативністю та інтелектом дітей молодшого шкільного віку. Виявлено, що із зростанням рівня креативності зростає рівень інтелекту (рис. 1). Досліджувані підгрупи з низьким рівнем креативності (43,83) мають середній рівень інтелекту 103 бали IQ, із середнім рівнем креативності (59,94) – 106,8 балів IQ та з високим рівнем креативності (80) – 110 балів IQ.

За результатами тесту "Прогресивні матриці Равена" встановлено, що загальний рівень інтелекту дітей досліджуваної вибірки переважно знаходиться в межах 90-110 балів IQ, що відповідає за Ю. З. Гільбухом [4] інтелектуальній нормі. Із загальної вибірки досліджуваних можна виділити підгрупу молодших школярів, коефіцієнт інтелекту яких дещо перевищує норму (>110). Здійснити належний аналіз рівнів креативності досліджуваних цієї підгрупи важко

через їх невелику кількість, проте виявлено, що лише учні з підвищеним рівнем інтелектуального розвитку мають середній та високий рівень креативності. Тоді як жодний досліджуваний з низьким рівнем креативності не має коефіцієнта інтелекту вище норми.

Проаналізувати особливості креативності досліджуваних з рівнем інтелекту нижче норми неможливо через їхню відсутність.

Коефіцієнт кореляції за Спірменом між рівнем креативності та коефіцієнтом інтелекту є значущим і становить $r = 0,48$ ($p < 0.001$). Це підтверджує наведену

вище залежність, що інтелект та креативність – прямо пропорційно пов'язані величини. Із зростанням загального рівня інтелекту зростає рівень креативності і навпаки. Наші результати співпадають із дослідженнями Г. В. Усачевої [10] та А. В. Ассовської з колегами [1], які виявили тісний зв'язок інтелекту з креативністю в молодшому шкільному віці.

Отже, ідея про пороговий ефект показників психометричного інтелекту відносно креативності підтверджується в тому сенсі, що в дітей молодшого шкільного віку із підпороговим значенням рівня інтелекту відмічається лінійна залежність між розвитком креативності та інтелекту.

Висновки. Таким чином, у численних дослідженнях, виконаних у рамках найрізноманітніших підходів і методологічних концепцій, обґрунтовується та підтверджується теза про те, що високий прояв креативності можливий лише при наявності високого рівня інтелектуальних здібностей. Розвиток інтелекту виступає своєрідною базою, що визначає прояв і розвиток креативних здібностей. Подальший механізм розвитку креативності не корелює прямо з розвитком інтелекту, а характеризується зростаючим впливом мотиваційних та особистісних компонентів.

У нашому дослідженні зроблено спробу проаналізувати особливості прояву взаємозв'язку креативності та інтелекту дітей молодшого шкільного віку. Коефіцієнт кореляції між рівнем креативності та коефіцієнтом інтелекту є значущим, що підтверджує тісний зв'язок інтелекту з креативністю в молодшому шкільному віці. Інтелект та креативність прямо пропорційно пов'язані величини: із зростанням загального рівня

інтелекту зростає рівень креативності і навпаки.

Аналіз середніх значень показників інтелектуального розвитку в підгрупах з низькою, середньою та високою креативністю показав лінійний зв'язок між креативністю та інтелектом дітей молодшого шкільного віку. Виявлено, що із зростанням рівня креативності зростає рівень інтелекту. Учні з підвищеним рівнем інтелектуального розвитку мають лише серед-

ній та високий рівень креативності, тоді як жодний досліджуваний з низьким рівнем креативності не має коефіцієнта інтелекту вище норми.

Перспективами подальших досліджень проблеми є емпіричне вивчення співвідношення стильових і продуктивних характеристик інтелектуальної діяльності, взаємозв'язку креативності з мотиваційно-особистісними особливостями учнів.

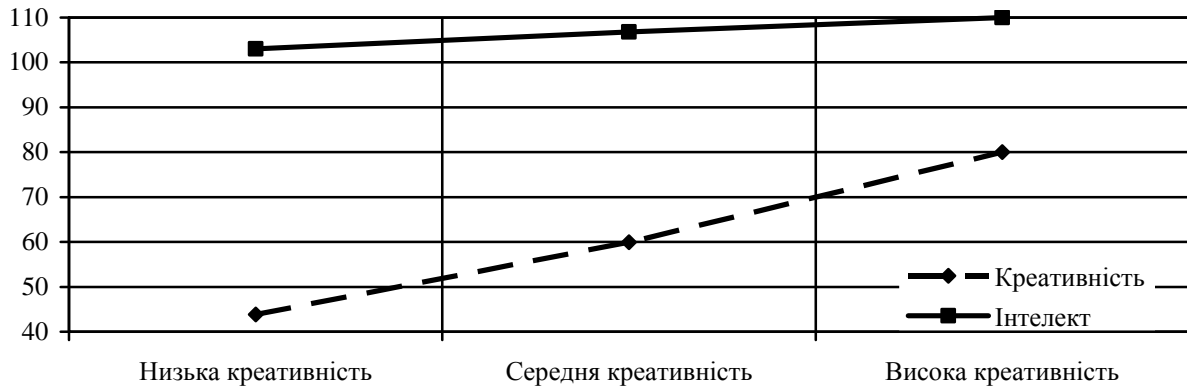

Рис. 1. Співвідношення інтелекту та рівня креативності дітей молодшого шкільного віку

ЛІТЕРАТУРА

1. Ассовская А. В. Изучение креативности младших школьников / А. В. Ассовская, Л. А. Цветкова, Т. Г. Яничева // *Ананьевские чтения, 97: Тезисы научно-практической конференции.* – СПб.: 1997. – С. 56-58.
2. Богоявленская Д. Б. Интеллектуальная активность как проблема творчества / Диана Борисовна Богоявленская. – Ростов-на-Дону: Изд-во Рост. ун-та, 1983. – 173 с.
3. Богоявленская Д. Б. Психология творческих способностей / Диана Борисовна Богоявленская. – М.: Академия, 2002. – 320 с.
4. Вимірювання інтелекту дітей: [Посібник для психолога-практика]. Ч. I. Людський інтелект і його вимірювання: теорія і практика / за ред. Юрія Зинов'євича Гильбуха. – К.: РОВО «Укрвуполіграф» 1992. – 133 с.
5. Дружинин В. Н. Когнитивные способности: структура, диагностика, развитие / Владимир Николаевич Дружинин. – М.: ПЕР СЭ; СПб.; ИМАТОН-М, 2001. – 224 с.
6. Дружинин В. Н. Метафорические модели интеллекта / Владимир Николаевич Дружинин // *Психологический журнал.* – 1999. – № 6. – С. 44–52.

логический журнал. – 1999. – № 6. – С. 44–52.

7. Дружинин В. Н. Психология общих способностей / Владимир Николаевич Дружинин; –2-е изд. – СПб.: Питер, 2000. – 368 с.
8. Лейтес Н. С. Возрастная одаренность и индивидуальные различия: [Избр. тр.] / Натан Семенович Лейтес. – М.; Воронеж: МОДЕК, 1997. – 448 с.
9. Пономарев Я. А. Перспективы развития психологии творчества // Яков Александрович Пономарев / *Психология творчества: школа Я. А. Пономарева* / Под ред. Д. В. Ушакова. – М.: Институт психологии РАН, 2006. – С. 145–276.
10. Усачева Г. В. Креативность в связи с интеллектом и успеваемостью у младших школьников / Г. В. Усачева // *Ананьевские чтения, 2005: Материалы научно-практической конференции.* – СПб., 2005. – С. 492-493.
11. Холодная М. А. Психология интеллекта. Парадоксы исследования / Марина Александровна Холодная / – 2-е изд., перераб. и доп. – СПб.: Питер, 2002. – 272 с.

REFERENCES

1. Assovskaya, A. V., Tsvetkova, L. A., & Yanicheva, T. G. (1997). *Izuchenie kreativnosti mladshikh shkolnikov* [The study of primary school children's creativity]. *Ananьевskie chteniya, 97: Tezisy nauchno-prakticheskoy konferentsii – Ananьевskie readings, 97: Proceedings of the Scientific and Practical Conference.* (pp. 56-58). St. Petersburg [in Russian].
2. Bogoyavlenskaya, D. B. (1983). *Intellektualnaya aktivnost kak problema tvorchestva* [Intellectual activity as a problem of creativity]. Rostov-na-Donu: Izd-vo Rost. un-ta [in Russian].
3. Bogoyavlenskaya, D. B. (2002). *Psikhologiya tvorcheskikh sposobnostey* [Psychology of creativity]. Moscow: Akademiya [in Russian].

tvorcheskikh sposobnostey [Psychology of creativity]. Moscow: Akademiya [in Russian].

4. Hylbukh, Yu. Z. (Eds.). (1992). *Vymiriuvannia intelektu ditei: Posibnyk dlia psykhologa-praktyka. Ch. I. Liudskiy intelekt i yoho vymiriuvannia: teoriia i praktyka* [Measuring the intelligence of children: Text-book for a practicing psychologist. Part I. Human intelligence and its measurement: theory and practice]. Kyiv: ROVO "Ukrvuzpolihraf" [in Ukrainian].
5. Druzhinin, V. N. (2001). *Kognitivnye sposobnosti: struktura, diagnostika, razvitie* [Cognitive abilities: structure, diagnostics, development]. Moscow: PYeR SE; St.

Petersburg: IMATON-M [in Russian].

6. Druzhinin, V. N. (1999). Metaforicheskie modeli intellekta [Metaphorical models of intelligence]. *Psikhologicheskii zhurnal – Psychological journal*, 6, 44-52 [in Russian].

7. Druzhinin, V. N. (2000). *Psikhologiya obshchikh sposobnostey [Psychology of general abilities]* (2nd ed.). St. Petersburg: Izdatelstvo "Piter" [in Russian].

8. Leytes, N. S. (1997). *Vozrastnaya odarennost i individualnye razlichiya [Age giftedness and individual differences]*. Moscow; Voronezh: MODYeK [in Russian].

9. Ponomarev, Ya. A. (2006). Perspektivy razvitiya psikhologii tvorchestva [Prospects of the creativity psychology development]. *Psikhologiya tvorchestva: shkola Ya. A. Ponomareva – Creativity psychology:*

Ya. A. Ponomarev's school. D. V. Ushakov (Ed.). Moscow: Institut psikhologii RAN [in Russian].

10. Usacheva, G. V. (2005). Kreativnost v svyazi s intellektom i uspevaemostyu u mladshikh shkolnikov [Creativity in relation to intelligence and success level of primary school children]. *Ananevskie chteniya, 2005: Materialy nauchno-prakticheskoy konferentsii – Ananevskie readings, 2005: Proceedings of the Scientific and Practical Conference*. (pp. 492-493). St. Petersburg [in Russian].

11. Kholodnaya, M. A. (2002). *Psikhologiya intellekta. Paradoksy issledovaniya [Psychology of Intelligence. Paradoxes of research]* (2nd ed., rev.). St. Petersburg: Piter [in Russian].

Я. З. Василькевич

КРЕАТИВНОСТЬ И ИНТЕЛЛЕКТ ДЕТЕЙ МЛАДШЕГО ШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА: ОСОБЕННОСТИ ВЗАИМОСВЯЗИ

В статье представлен теоретический анализ и эмпирическое исследование особенностей проявления взаимосвязи креативности и интеллекта детей младшего школьного возраста. Уровень развития интеллекта выступает своеобразным основанием, определяющим проявление и развитие креативности. Дальнейший механизм развития креативности характеризуется возрастающим влиянием мотивационных и личностных компонентов.

Ключевые слова: креативность, интеллект, коэффициент интеллекта, интеллектуальный порог.

Ya. Z. Vasylykevych

CREATIVITY AND INTELLIGENCE OF PRIMARY SCHOOL CHILDREN: FEATURES OF INTERRELATION

The article deals with the theoretical analysis and empiric research of intercommunication features of creativity and intelligence of primary school children. In numerous researches, executed within the framework of the most various approaches and methodological conceptions, a thesis is grounded and confirmed that the high manifestation of creativity is possible only in the presence of high level of intellectual capabilities. The subsequent mechanism of creativity development does not correlate directly with development of intelligence, but is characterized by growing influence of motivational and personality components. An attempt to analyse the features of intercommunication display of creativity and intelligence of children of primary school age is carried out in our research. A coefficient of correlation between the level of creativity and a quotient of intelligence is significant; it confirms close connection of intelligence with creativity in primary school age; the level of creativity grows with the growth of general level of intelligence and vice versa. The analysis of quotients of intellectual development in sub-groups with low, middle and high creativity revealed linear connection between creativity and intelligence of children of primary school age. Pupils with the high level of intellectual development have middle and high levels of creativity, while not a single tested child with the low level of creativity has above level of intelligence quotient. Analyzing the features of creativity of tested children with the level of intelligence below average is impossible because of their absence. An idea about the threshold effect of quotients of psychometric intelligence in relation to creativity is confirmed in the sense that the children of primary school age with the subthreshold quotient of intelligence level show linear dependence between development of creativity and intelligence.

Keywords: creativity, intelligence, intelligence quotient, intelligence threshold.

Подано до редакції 13.06.14